VILNIUS. Pirmadienis 1929 m. Balandžio mėn. 1 d. III metai.

VISU ŠALIŲ PROLETARAI, VIENYKITĖS.

Pirmyn!

№ — 7 (38)

Kas vergo retežių nedrįsta numest—
Tas laisvas niekuomet nebus! J. Janonis.

SOCIALDEMOKRATŲ ORGANAS.

KORESPONDENCIJOS
Adr.: Wilno, Urząd Pocztowy 1.
Skrytka Nr. 115.
Red. adr. ul. Antokolska 54a.

EINA DU KARTUS Į MENESĮ

Prenumerata: Lenkijoj metams 4 auks., pusei metų 2 auks. Lietuvoj metams 4 litai, pusei metu 2 lit. Užsieniuose dvigubai.
Atskiras numeris 20 sk.

Prisikėlimas.

Su besiartinančiu pavasariu, gamtoje pradeda vykti revoliucingas prisikelimas iš „numirusių". Kiekvienam žingsny vyksta arši kovo su slogia žiema; kova už gyvybę ir naują gyvenimą. Tas gyvosios gamtos prisikelimas iš „numirusių" yra labai analogingas žmonijos raidos istorijai Pavartę jos lapus, pastebesime, kad lygiai taip pat, kaip ir organiškoji gamta, žmonija savo raidoje pergyvena panašius laikotarpius. Žmonijos, kaipo visumos, ar atskirai paimtų tautų istorijoj, užtinkame įvairius laikotarpius, kurie savo struktura primena gyvąją gamtą. Toje istorijoj randame, mes kaip susmukimo taip lygiai ir audringo revoliucinio prisikelimo iš „numirusių" laikotarpius. Visuomenines istorijos lapai itin išmarginti kovomis tarp reakcingos slogios žiemos ir gyvo revoliucinio pavasario, jei taip galima išsireikšti. Kova tarp tų veiksnių, kurie trukdo gyvenimo pažangą ir tarp tų kurie ją stumia pirmyn prie naujų tobulesnių sugyvenimo formų - sudaro žmonijos raidos esmę. Ir žinoma anksčiau ar veliau visuomet laimi veiksniai stumiantieji gyvenimą pirmyn. Priešingam gi atvejy visuomeninis gyvenimas susmunka ir dažnai tokios tautos išnyksta ir istorijos.

Nekitaip dalykai vyko bei vyksta ir musų krašte. Musų tauta, kaipo visuma irgi pergyveno laikotarpius, kuriuose ji buvo laikoma „numirusia". Tais laikotarpiais, joje nevyko joks gyvesnis gyvenimas. Ilgam laikui, jos branduolys, liaudis, buvo išnaudojimo objektu sulenkejusiems dvarponiams, cariškajai žandarmerijai, vokiškiems okupantams ir klerui, kuris prisitaikęs prie politinio režimo sąlygų, ranka rankon eidavo su minetais išnaudotojais prieš tautos branduolį.

Lietuvių tautos prisikelimas iš „numirusių", kaipo Nepriklausomos Respublikos, įvyko tik 1918 m. t. y. tuomet kai revoliucija, kuri anot Karlio Markso yra istorijos lokomotyvas—pastume istoriją didideli žingsnį pirmyn, sudaužydama į šipulius lig tol esančią politinio režimo strukturą ir atskleisdama prieš žmoniją naujus horizontus.

Deja, tomis naujomis sąlygomis iš visų iš „numirusių" prisikelusių tautų, musų gimtine, turbut, pasinaudojo kuo mažiausiai. Musų tautos brandolio išsivystymui, kulturinio niveau pakelimui ir tobulesnių sugyvenimo formų sukurimui labai greit pastojo kelią tamsiausieji tautiškai-klerikalinės reakcijos gaivalai. Didžioj daugumoj tie patys gaivalai, kurie praeity kartu su dvarponiais, cariškais žandarais ir vokiškais okupantais kovojo prieš liaudies atgimimą.

Ir štai, šiandieninį Lietuvos vidujinio gyvenimo vaizdą be jokių perdejimų galime prilyginti žiauriai ir barbariškai žiemai, užslopinusiai bi kokį gyvesnį judejimą musų ir taip jau vėžio žingsnių pirmyn žengiančiam krašte. Mirusi, slogi žiema be jokio pasigailejimo užgniaužė visas lietuviško gyvenimo gyvąsias funkcijas.

Treti metai viešpatauja mirties nykumą ir tylumą, kokios Lietuvoj nebuvo nuo prieš „Aušros" laikotarpio. Toje nykumoj besigirdi tik varno kranksejimai ant kapų tų revoliucionierių, kurie drąsiai megino prisikelti iš „numirusių".

Savaime suprantama, kad tas vaizdas, ta žiemos diktatura neamžina. Istorijos eigos nesulaikys nei p. Voldemaras, nei p. Smetona, nei gaujos tų, kurie šiandien stovi fašistineiklerikalines reakcijos sargyboj. Bet kartu nereikia užmiršti, kad to revoliucinio istorijos momento, kuriame tie ponai bus nublokšti, priartinimas labai daugely atvejų priklauso nuo noro tų žmonių, kurie labiausiai yra fašistines reakcijos prislegti. Tų gi žmonių eiles sudaro darbininkai, valstiečiai ir pažangioji inteligentija. Lietuviška istorija, prieš šituos sluoksnius, kaipo sudarančius musų tautos pamatus pastatė naujus uždavinius jau 1926 metų gruodžio 17 d. Tų uždavinių išrišimas ir lietuviškos istorijos eigos supratimas visu sunkumu gula ant aukščiau minetų gyventojų sluoksnių. Nuo jų valios ir pasiryžimo priklausys ir musų Respublikos ateitis.

Jei norima, kad N. Respublika galetų žengti pažangos ir kurybos keliais, kurdama naują gyvenimą — visų minetų sluoksnių pareiga prisikelti patiems iš „numirusių" ir prikelti Lietuvišką Respubliką. Tas prisikelimas musų krašte, tegali buti tokiu, kokiu jis yra visuomeninių kovų istorijoj ir pačioj gamtoje, kurios dalį mes sudarome.

Revoliucinis prisikelimas jau vyksta gamtoje, sparčiai keisdamas jos vaizdą. Pavasariškos saules juokas pažadino visą gamtą, kuri pradejo atkaklią kovą už naują gyvenimą. Ar kartu su atsipalaidojančia revoliuciniai gamta iš žiemos diktaturos letenų įvyks prisikelimas darbo masių Lietuvoj ir atsipalaidojimas iš fašistinio kalejimo—parodys netolima ateitis. Bet reikia pažymeti, kad visa tai didelioj daly priklausys nuo tų masių noro ir pasiryžimo išeiti į revoliucines kovos barikadas, kad prisikelti iš to supuvimo ir sukiužimo, kuriame tuno musų politinis, kulturinis ir visuomeninis gyvenimas.

Emigracijos bendradarbiavimas

Rygos kongreso metu ir po jo Lietuvos politinej emigracijoj nebuvo sutarimo ir vieningo veikimo prieš okupantų rėžimą N. Lietuvoj. Prie emigracijos ardymo prisidejo „tautiškos" žvalgybos prasimanymai apie emigrantų įsikinkymą į lenkų imperializmo vežimą, kas vieną ar kitą atbaide nuo bendrų žygių. Emigrantų susigrupavimas Vilniaus krašte, žinoma, neprisidejo prie emigracijos susikonsolidavimo. Be to buvo skirtumų ir emigracijos uždavinių įvertinime. Vieni per daug reikšmes pridedavo emigracijai, matydami joje ko tik ne vienintelį sprendžiamą veiksnį demokratijos įgyvendinime, ko paseka buvo užleidimas organizacinio darbo kai kuriuose apskriciuose.

Kiti vel — visai teisingai — galvojo, kad visas priešfašistinio veikimo svarumas yra Lietuvoj ir tik iš vidaus fašizmas gali buti sugriautas. Taip galvojant ir emigracijos uždaviniai gali buti tik pagelbiniai. Emigracija, kartą ji jau yra neisvengiama, turi buti prieš-fašistinių organizacijų Lietuvoje pagelbininkas ir atlikti tą, kas Lietuvoj del teroro yra neįmanoma. Kuo ankščiausias kontaktas ir susitarimas su Lietuvoje veikiančiomis organizacijomis yra butinas. Iš skirtingo emigracijos uždavinio supratimo seke ir daugiau skirtumų, kurie liete emigrantų grupavimąsi, spaudą ir t.t. Jei prideti prie to kiekvienos emigracijos linkimą į savo rušies sektantiškumą ir smulkejimą, tai visai bus suprantama stoka vieningumo ir trynimaisi. Pastaruoju betgi metu pradeda reikštis daugiau noro susitarti ir kaipo didelį laimejimą reikia skaityti susitarimą tarp socialdemokratų ir val. liaudininkų grupių. Susitarimas tarp tų grupių pasiektas del priesfašistinio veikimo—priešfašistinių kovos burių organizavimo, atsišaukimų leidimo, jų platinimo ir p. Demokratiškos tvarkos atstatymas ir kova už tai, jei butina, ir ginklu, toks susitarimo turinys. Reikia tiketi, kad susitarimas duos gerų vaisių ir sustiprins darbą Lietuvoj.

Susitarimui tarp socialdemokratų ir liaudininkų padejo be abejones ir įtempta padetis, koki susidere Lietuvoje treciais Smetonos viešpatavimo metais. Pranašo darbas nera dekingas, todel nieks ir negali imtis kategoriškai pasakyti ar diktatura siais metais bus nuversta, ar ne. Tai priklauso nuo demokratijos pajegumo ir noro ir tik nuo to. Nuo nepasitenkinimo, koks šiandien jaučiamas visoj Lietuvoj, visuose gyventojų sluoksniuose, iki aktingo išstojimo yra didelis tarpas.

Demokratines pogrindžio organizacijos turi sužadinti masese trukstamą aktingumą ir parinkusios tinkamą laiką ryžtis į atvirą, ginkluotą kova prieš diktaturą. Emigracijai organizavime ir kurstyme tenka atlikti didelis darbas. Kol yra vilties, kad diktatura greitu laiku bus nuversta, butų prasižengimas iš pol. emigrantų puses nuleisti rankas. Reikia darbo ir darbo vieningo, suderinto. Kas bendro darbo remuose nenori tilpti, tas turi nešti ir atsakomybę, kuri ant jo, kaipo politinio veikejo, kris. Atsakomybes pajautimas prieš demokratinę Lietuvą ir suvede socialdemokratinę emigraciją su v. liaudininkais. Apie įtraukimą į bendrą darbą kairiųjų liaudininkų, turint galvoj jų vadovybės sukrykimą ir Taurages banko aferą už revoliucionierių nugaros, negali buti ne kalbos. Politine grupe, kuri liaudžiai sukilus griebiasi banko pinigų ir su jais dumia toliau mušio lauko, neverta yra traktuoti kaipo politine, bet greičiau kaipo kriminale grupe. Susitarimas su v. liaudininkais ir konsolidacija socialdemokratinej emigracijoj duoda pagrindo manyti, kad demokratiskoji emigracija savo uždavinį, kiek leidžia sunkios sąlygos ir pajegos, atliks ir tuo prisides prie kurimo savo teviskej šviesesnes ateities.

J. Dgn.

Kaip vertina buržuazija musų laikų diktaturas

Įtakingas anglų liberalų dienraštis „The Manchester Guardian", del esančių šiuo laiku Europoj diktaturų, pasisako maž daug šitaip:

„Jeigu mes giliau panagrinesime moderniskos Europos diktaturų esmę, tai suprasime jog daug kas galima pasakyti, prieš tokio tipo valdžias. Kadaise. buv. Vokietijos kancleris Bismarkas yra pasakęs jog karo stovio pagalba bile durnius gali kraštą valdyti. Tas pasakymas yra charakteringas tuo, kad jis pilnai atatinka sių laikų diktatoriškai valdomiems kraštams. Visos diktaturos yra paremtos karo, ar pasiau karo stoviu — bolševikų „GPU". Italų „milicija". (Lietuvos karo jačeikos ir „geležinis vilkas"), yra teroristines organizacijos,

valdžios įrankiai krašto piliečiams smaugti, toks kaip ir vidurys tarp kariuomenes ir policijos agentų.

Europoj nera ne vienos diktaturos, kuri nevaldytų žmones prievarta. Didžiausi klaida yra manyti, kad diktatura duoda galimybes gabesniems krašto gyventojams iskilti paviršiun, labiau pasireiksti. Yra kaip tik priešingai: diktatura stengiasi pašalinti drąsesnius ir kritiškai galvojančius inteligentus. Gabesnieji žmones diktaturų šalyse neturi jokios galimybes pasireiksti, jeigu tik jie yra sąžiningi, nepataikaujantys ir neslepiantys savo įsitikinimų.

Paprastai manoma, kad demokratija yra minios valdžia, o diktatura išrinktųjų. Tikrumoj čia yra kaip tik priešingai. Diktatura yra organizuotos bandos valdžia, kurį laikosi durtuvu paremtais įstatymais.

Yra klaida manyti, kad diktaturos turi buti butinai nepopuliariškos. Jos dažnai yra populiariškos. Ir net Vengrijoj, kur valdžia randasi atžagareiviškos ir privilegiruotos mažumos rankose, diktatura turi siokios tokios paramos miniose. Kuomet diktaturos apeliuoja į minių jausmus, tai jos beveik visuomet apeliuoja į žemus jausmus. Italijoj ir Rusijoj tos mases, kurias galima pasiekti viešomis prakalbomis, laikraščiais ir radio, nuolat yra įvaromos į besididžiojančio ir bledingo džingojizmo paroksizmus. Diktaturos gali klestėti tik karingoj atmosferoj ir jeigu jų užsi..nų politika yra taiki, tai tik del to, kad jos nera pakankamai stiprios kariauti.

Diktaturos nepakenčia kritikos, neturi priešingų jegų, patvarios ir tuo pačiu laiku jautrios pusiausvaros, nuolatinio apsimainymo idejomis, siekiais ir nuomonemis tarp valdovų ir pavaldinių — to apsimainymo, kuris palaiko žmonių protinį gyvenimą taip, kaip cirkuliojančios sultys kad palaiko augmenų gyvybę. Visos diktaturos net savo šalyse yra izoliuotos. Tarp valdovų ir pavaldinių nera jokio tiesioginio kantakto, išemus tą kontaktą, kurį palaiko šnipai bei valdžios agentai ir apeliavimas į minių jausmus ir minių jausmų išsiveržimas. Valdovai įkvepia baimę ir patys gyvena baimej. Europoj nera nei vieno diktatoriaus, kurio gyvastei negrumotų pavojus. Kas is tiesų dedasi tarp žmonių, ką jie mano ir jaučia, kokie gimsta nauji judejimai ir idejos (jeigu terorui viespataujant jie gimsta gyvi) — visi tie dalykai pasilieka tamsoj ir slaptybej, kol diktatura, nusilpnejusi, korupcijos suesta ir sukvailejusi nuo savo izoliacijos bei neatsakomingo ir nekontroliuojamo prievartos naudojimo, nesuklumpa ir netampa nuversta. Vargu Europoj yra bent vienas diktatorius, kuriam nera lemta žuti nuo prievartos.

Bet nuvertimas diktaturų dar neužbaigia tą blogumą, kurį jos padaro. Baime paremtas valdymas nupuldo tiek valdovus, tiek pavaldinius. Joki diktatura nera įmanoma be vergiškumo. Protinis klupčiojimas pries dogmas, įsitikinimus ir taip vadinamas idejas bei idealus Rusijoj ir Italijoj yra labiau pažeminantis dalykas, negu nusilenkimas Azijos despotui. Joki diktatura neprisilaiko teisybes. Tardymai yra inkvizicijos arba legalizuoti linčavimai. Jeigu jie yra daromi viešai, tai tik tuo tikslu, kad minių emocijos galetų nustelbti teisybę. Jeigu tardymai daroma slaptai, tai del to, jog prisibijoma, kad minioj gali kartais nepasireikšti prievartingo nusistatymo teisybes nuslopinimui. Dažnai nera jokio tardymo, ir kaltinamieji vien tik administratyviu įsakymu yra slaptai kalinami, tremiami, šaudomi arba kariami: diktaturų šalyse kalejimai ir ištremimo vietos yra pilni nekaltų vyrų ir moterų. Visoki teisybe yra iškraipoma. Diktatorių šalyse visi laikraščiai yra ne tik melagingi, bet ir nepajegia teisybes pasakyti, — skelbti faktus ir daryti savo komentarus jiems yra draudžiama. Jokis moralis pasipiktinimas nera galimas, kuomet diktatura papildo kokį nors žvėrišką darbą (o visos diktaturos pasižymi žvėriskais darbais visą laiką, — kiekvieną dieną ir kiekvieną naktį). Protestuoti ir kelti balsą prieš tai negalima. Palyginus su Europos demokratijomis kiekviena diktatura yra labiau korupcinga ir nepajegia tinkamai savo šalies reikalus sutvarkyti. Diktaturos nesprendžia jokių problemų; jos rupinasi tik savęs išlaikymu. Teroras, kuomet jis pradedama naudoti, teisinama tuo, kad tai tik pereinamoji priemonė; bet tikrumoj teroras niekuomet nepasilieka diktatoriaus tarnu, ale tampa jo ponu. Rusijoj vis dar tebevyrauja raudonasis teroras, nors nuo revoliucijos laikų prabego jau dešimt metų; Vengrijoj vis dar tebesiaučia baltasis teroras, nežiurint to, kad kontr-revoliucija įvyko beveik prieš dešimtį metų. Italijoj teroras nera tiek žiaurus, bet jis vis dar tebevyrauja, nors nuo maršavimo į Romą praejo šeši suviršum metų. Ir jaunoji Jugoslavijos diktatura, kurią sukure generolas Živkovič, pradeda sutapti su fasistiniu modeliu, nors jos tik prieš menesį paskelbti tikslai griežtai skyresi nuo tų, kuriuos skelbe fašistai, kuomet jie užgriebe valdžią. Jeigu diktatura pasilaiko kiek ilgiau, tai jos pagimdyti blogumai pasidaro minties ir elgesio papročiais ir nepranyksta su diktaturos susmukimu. Daugelio metų teroro, žiaurumo, neteisybes, nelaisves, korupcijos, vergiškumo ir priespaudos pasekas negali vienu užsimojimu panaikinti ir geriausi bei gabiausi reformatoriai. Iš tiesų, reikia abejoti, ar diktatūros pasekos gali pranykti pirm nei desetkai metų praeina, ir beveik atrodo, kad ilgas diktatoriskas valdymas nepagydomai užnuodija kai kurių žmonių kraują. Diktatura yra didžiausia nelaime, kokia tik gali ištikti tautą. Ji yra blogesne, negu maras, tvanas, badas arba karas".

Prie čia išdestytų minčių del diktaturos, kokią ji daro nuoskaudą tautai, mums rodos jog komentarai nereikalingi. Bet ypatingai svarbu įsidemeti, kaip žiuri ir vertina laisvųjų kraštų liberale buržuazija tuos „naujosios eros" padarus.

Todel mes manom, kad tik paskutinis niekšas, tautos išgama gali diktatūrai pritarti ir tik supuvusi liepse nedaro žygių iš savo krašto diktatorius išsluoti.

P. T.

Fašistų rietenos.

Kartą, vienas L. Universiteto profesorius, eidamas L. Aleja, ties „Spaudos Fondo" knygynu pasitiko „kolegą" Voldemarą. „Sveikas p. X—tiesdamas ranką prabilo Voldemaras — kodel nebenorit mane pažinti?" Minimas profesorius gana aiškioj formoj paaiskino Voldemarui, kad su veidmainiu, prieš kurį laiką gynusiu spaudcs laisvę, o dabar ja persekiojančiu, nenorįs palaikyti pažinties. „Na, palaukite — tare Voldemaras — as dar padarysiu... pakeisit ir jus savo nuomonę", Šitas „pasikalbėjimas" įvyko nepoilgo po gruodžio perversmo. Voldemaras nuo pat pradžios nesiojosi su mintimi iškirsti krikščionims kiaulystę. Atkeršyti už Varnius, už pavogtų valstybes pinigų atėmimą per Danijos teismą, už kelius metus paniekinimo, kokį, ministerio manija sergąs, Voldemaras patyre iš kademų. Atkersyti, turint valdžią ir iždą, ne taip jau sunku. Krikščionims per kelis metus viešpataujant Lietuvoje buvo privisę įvairių „katalikiškų" pieninių, bankelių, ukio draugijų, javų valomų punktų ir t. p. „krikščioniškų" padarų Visos tos ukiškos organizacijos, kartu su tretininkais, gyvaražančininkais, pavasarininkais ir politinemis „katalikų" partijomis tykojo pastverti valstybinį spenį ir kiek galima daugiau pinigų išžisti. Valstybės iždą krikščionys — lygiai kaip dabar diktatorių saika—skaite savo nuosavybe ir eme kiek kam reikejo. Po 1926 m. rinkimų paaškejo tokios „krikscioniskos" aferos, kurių įvertinimą turejo

pasiimti valstybes gynejas ir teismas. Voldemaras pereme iš demokratiškosios vyriausybes visą eilę užvestų bylų pries įvairias kademiškas organizacijas ir atskirus asmenis. Nepriklausomo teismo Lietuvoj nebuvo ir nera. Teismas yra politikos įrankis, todel ir bylų eiga prieš kademus priklauso dabar nuo Voldemaro. Nori smaugia, nori atleidžia; nori pasodina Mikšį ir k-o į kalejimą, nori paleidžia. Be to, ukiškos kademų organizacijos gyveno tiktai iždo pašalpomis, paskolomis ir garantijomis. Nutraukus pasalpas ir paskolas visas „krikščioniškos koperacijos" rumas griuva.

Teisybes deliai reikia pasakyti, kad ir t. vad. „neitrali" koperacija yra visiskai nuo iždo priklausoma. Nepriklausomos koperacijos — besiremiančios savo narių įmokesniais ar indeliais — Lietuvoje nera. Gal daugiausia nepriklausoma nuo valstybes koperatine organizacija Lietuvoje yra Centralinis Ū. S—gos Bankas, kurį veda buvęs bolševikų komisaras, veliau liaudininkas ir dabar fasistinis klerikalas Trimakas, bet ir į jį Voldemaras jau įkibo. Jei kas atimtų iš L. Ž. Ū. K. S gos (Lietukio) valstybes paramą, ji neblogiau kaip Ū. Sąjunga susmuktų. Be pinigų „katalikai" trokšta, jų ekonomine baze įra, ideologija blunka ar net visiškai isaiseria. Voldemaras tą žino ir pinigų neduoda.

Kademai sutiktų Voldemarą palaikyti, kad tik jis nesmaugtų ir duotų pinigų, bet Patašonas vistiek neduoda, jis „pasmerke" kademus mirčiai. Ū, S-ga jau dabar yra dvokiantis lavonas, už jį moketi pinigus Voldemarui nebera prasmes. Su Darbo Federacija taip pat nera reikalo skaitytis—tai yra politine mazgote ir be įtakos. Del švento ramumo Bezobrazaitį galima įkišti į Varnių gardą ir reikalas baigtas. Klerikaliniu jaunimu, kamendoriais ir davatkomis atsiremę krikščionys demokratai yra daug pavojingesni ir jų vis dar nepasiseka sudoroti, bet Voldemaras nenustoja vilties. Fašistinio liberalizmo skraiste, kokia prisidengia Voldemaras, kai kam ir iš t. vad. „demokratų" imponuoja, o liaudininkų vadus tatai ir visai džiugina. „Demokratiski" iepšes be Voldemaro nesitiki atsilaikyti prieš klerikalinį fašizmą, todel jie ir yra linkę ploti Augustino antiklerikališkiems užsimojimams. Varžytynes del iždo yra pagrindinis akstinas kovos tarp Voldemaro ir kademų. Asmeniškas įsiutimas pries kademus ir noras vienam šeimininkauti Lietuvoje verčia Voldemarą losti is viso banko. Smetona bailesnis, jis ir kompromisų nesibaido, by tik jį paliktų „prezidentu". Smetonos, Bistro Plechavičiaus putčas įrodo, kad piautynes paaštrejo. Kademams svarbu dar prieš Ū. S-gos Centralinio Banko likvidavimą prieiti prie iždo, todel visai suprantamas jų aktingumas.

Bergzdžia ieskoti idejinio pagrindo kademiškai fasistiškoms piautynems. Klerikališkai brolijai rupi nustumti Voldemarą ir patiems daryti tą, ką jis daro. Klerikalinis fašizmas, Bistro Smetonos vedamas, kraštui nieko nauja negali duoti, negut tik dar labiau pripildyti kalejimus, sustiprinti klerikalinę reakciją ir visa palikti kaip buvus. Isalkę krikščioniški „koperatininkai" ir „veikejai" laukia tik progos grįžti prie iždo ir išstumę tautininkus vel čiulpti krašto syvus ir vaisinti klerikalinę korupciją.

Lietuva fašistams valdant tapo arena gobšių klikų kovos. Vietoj nekenčiamų partijų ir partiskumo įsivyravo organizuotų šaikų kova del iždo ir del progos tą iždą vogti.

J. S.

Perskaitęs „Pirmyn" duok kitam.

Ambrozaitis Varniuose.

Federantų vadas, demagogijos ir melo daktaras, slykščiausias krikščioniškos eros akyplеša, aršus perversmininkas ir fasistas Ambrozaitis nuvažiavo policininko lydimas į Varnių konc. stovyklą. Jei vadovautis kerštu galima but tik pasidžiaugti, kad murziniausias fašistas, rado nors laikinai prieglaudą sadisto unterio Urniežiaus garde. Po Voldemaro, Klimaičio, Tomkaus ir aristokratiško zakristijono Turausko tenka ir Ambrozaičiui pabūvoti Žemaičių vyskupijos sostinej. Miestely—dvi bažnyčios, 10 karčiamų, Valančiaus paminklas ir jura purvo; kalejime — amžinai girtas puskarininkis Urniežis, liberalizuojantis niekšas Rudaitis komendantas, keletas vagišelių snipų raštininkų ir poras simtų kalinių. Tai ir Varniai.

Ambrozaičiui nieko nekenks vizitas į tą Lietuvos demokratų pudymo vietą. Jam palinketume ten ir supūti. Jei su juo važiuoja ir Jočys, kaip tą laikraščiai skelbia, „visam karo stoviui" tai del to taip pat nieks nenusiminś. Nevykę, apipesioti Mussolini mokiniai Varniuose tures laiko fasizmo naudingumą Lietuvai ant savo kailio įvertinti.

Idomiau yra pats faktas, kaip be ceremonijų voldemariniai fasistai net su savo sebrais elgiasi. Nepatykai — važiuok į Varnius, o Varniai reiškia kalejimą, kur žmones sodinami be teismo, be jokio kaltinimo. Užtenka šnipo donoso ir komendanto parašo. Tik visiškoj sauvales sistemoj galimas yra toks žaidimas žmonių laisve. Ambrozaičio, tur but, nieks nepasigailes, bet vis tik ko verta yra toki sistema, kur žmogaus laisve priklauso nuo kokio nors girtuoklio komendanto užgaidų, arba šnipo asmeniško keršto?

J. D.

„Tautos Sargas".

Kai tauta pati nuo užpuolikų neapsisergeja, ją pradeda „sergeti" įvairus savanoriai geradejai. Lietuva dabar yra grobis, kuriuo dalijasi gruodžio „karžygiai". Dalybos neapsieina be rietenu, be mažesnių ir didesnių kivirčių. Šiomis dienomis iš prirugusios fašistines balos pakilo naujas balionas — plechavičiados atbalsis, „Tautos Sargas". Bankrutuojantieji krikščionys, susiuostę su „liurbiu" Smetona, padare naują puolimą prieš „barbarišką Voldemaro vyriausybę", barbarišką ne todel, kad žmones šaudo, kankina kalejimuose, vagia iždą, naikina krašto turtus, bet tik todel, kad... kademams pinigų neduoda, o klerikalams pinigų taip reikia... P. Bistras, „numatytas" ministeris pirmininkas turetų krikščionis gelbeti is bedos, grįžtų laimingi laikai kai visos dievobaimingos įstaigos is Bistro gaudavo apščiai litų. „Barbaras" Voldemaras litus tik pats ima ir saviems duoda, o „katalikai" tikri tevynes ir bažnyčios sunus gauna tik nuotrupas. Plechavičiada „sausai" nepavyko, bet tai nereiškia, kad Voldemaras laimejo. Fasistiškoms piautynems dar ne galas.

„Tautos Sargas" gime iš Bistro, Gabrio „numatytų" kandidaturų. Gabrys „emigrantas", Smetonos biusto nosies skaldytojas, žinomas neblogais literaturiniais darbais iš praeities ir nešvariomis spekuliacijomis laike karo ir po jo. Spekuliantas, avantiuristas, dušioj visai artimas Voldemarui, kaip tik tinka gruodžio „karžygių" norams aiškinti. Ko norejo tie „garbingieji" kariškos priesaikas laužytojai, gruodžio nakties „karžygiai"? „Tautos Sargas" sako, kad jie „tokios Lietuvos nenorejo ir ne tokiems *valdovams* norejo pavesti tevynes, tautos bei valstybes likimą". „Karžygiai" norejo to, ko ir Gabrys ir Voldemaras ir Bistras — visų jų tikslas Lietuvą pavergti ir jos turtais šeimininiškai pasidalyti.

Kai tik prasidejo peštynes tarp Voldemaro ir krikščionių, šie pastarieji ir pradejo skelbti, kad tautininkai nesilaiką „gruodzio 17 d idealų". Kademų su pratimų „karžygiai" noreja kademų viešpatavimo, o tautininkai mano, kad Voldemaras su Smetona įkuniję savy visus gruodžio nakties idealus. Graži kova del idealų ir jų įgyvendinimo!

Gabrys nebutų politikas šmugelninkas, jei jis, nusilenkęs gruodžio „karžygiams", neimtų per akis meluoti. Jis sako: „Kaip anuo metu leidome „Varpą" „Ukininką" „Tevynes Sargą"... taip dabar leidžiame šį laikraštį"... ir t. t. Ką Gabrys nori apgauti sunku pasakyti. Liaudininkai „Varpo" ir „Ūkininko" ideologijos įpediniai su „Tautos Sargu" tik jau neina. Jie laiko bendrą frontą su Voldemaru. Kai Voldemaras krikščionių ir Smetonos spaudžiamas mirktelejo viena akimi liaudininkų pusen jie ir is viso Voldemaro laimejimą pradejo skaityti savo laimejimu. Po plechavičiados p. p. Toliušis, Dailide, Strimaitis ir k-o, kelias dienas vaikščiojo nusvitusiais veidais — lauke ar nepakvies Voldemaras jų aktingon talkon prie gruodžio „karžygių" norų vykdytojų Papečkis, Rimka ir k. jau ten, tik betruksta Zigmo su Mykolu.

„T. S." sakosi einąs „senųjų veikejų burio" leidžiamas, tik nepasako ką bendra „senieji veikejai" turi su svetimos valstybes šnipais Plechavičiu ir Daukantu. Tą skaitytojas pats turi dasiproteti.

Savo turiniu „T. S." nieko nauja nepasako. Keikti Veldemarą ir patiems tykoti atsiseti į jo vietą su aiškia intencija daryti tą pat, ką ir jis daro, tik žinoma, dar šlykščiau, nera jau toks kilnus siekimas, kurs patrauktų didesnį burį piliečių. Jei jau Lietuva negali kulturingai tvarkytis, jei turi buti kruvina, savanaudi diktatura, tad koks skirtumas ar tuo diktatoriu bus Voldemaras as koks nors kademų agentas

Platesnioji visuomene nera suinteresuota, kad Lietuvą smaugtų ta ar kita diktatorių šaika, bet iš viso kovoja, kad diktatūros nebutų. Lietuvos liaudis visiems ir tikriesiems ir „numatytiesiems" diktatoriams paims lazdą ir išgainios sunes besirejančius del jos turtų ir kraujo.

Jaunas Veikėjas.

Kodel partijos nyksta.

Pasistatęs šitokį klausimą fašistinis „Liet. Aidas" megina deti kryžius visoms Lietuvoj esančioms politinems partijoms. Lietuvos piliečiams tokios fašistų pastangos ne naujiena. Per du su virsu metų jau visiems ausys apkurto nuo fašistinių sukavimu apie Lietuvos politinių partijų „nusipolitikavimą", „sunykimą", „mirimą" ir t. t. Taigi šitoks statymas kryžių ant Lietuvos politinių partijų jau ne vieno nebestebina. Bet mums rupi iškelti ir parodyti Lietuvos visuomenei tų fašistinių pastangų antroji, tikroji puse.

Lietuvos politines partijos, kokios šiandien egzistuoja, gime įvairiais laikais, prie įvairių aplinkybių ir įvairius tikslus turedamos. Vienos iš jų turi tam tikras idejas, kitos tradicijas, trečios gime arba tapo pagamintos vien spekuliatyviais sumetimais, tam tikram bizniui. Vienok tos politines partijos, kurios neturi idejų, neturi po savo kojų tvirto pamato, kurios pagamintos vien šmugelio tikslui, anksčiau ar veliau vis viena turi pasitraukti is gyvenimo.

Dabar fašistinis „Liet. Aidas" su dideliu pasitenkinimu džiugauja, kad Voldemarui pavyko numarinti „Ūkininkų Sąjungą", kuri dar taip nesenai turejo pastačiusi savo žmones į prezidento, ministerių ir kitas aukštas vietas. Šiandien Voldemaras su savo bernais, nabasninkes „Ukininkų Sąjungos" žmones, vadina sukčiais, žulikais ir kitais tos pačios prasmes vardais

Šitoks reiškinys mus visai nestebina: „Ūkininkų Sąjungą" pagamino krikščionys demokratai, gyvybę jai dave valstybes iždo pinigais, tuo budu numarinti ją buvo visai nesunku—uždare iždą ir „Ukininkų Sąjungos" gyvybe užgeso.

Bet čia reikia pastebe.i, kad vietoj „Ukininkų Sąjungos", genialus fašistų ministeris *Aleksa* pagimde tokios pat rušies organizaciją „Ūkininkų Vienybę". Šios organizacijos vienintelis gyvybes akstinas ir gi iždo pinigai. Tai jeigu šiandien „Ūkininkų Vienybes" priesakinių žmonių fašistai dar nevadina sukčiais, žulikais, tai tik del to, kad jie už duodamus „Uk. Vienybei" iždo pinigus, is jos moralę paramą gauna.

VELYKOS.

(Iš apysakos „Bado šmekla").

1.

Pavasario saules pažadinti bažnyčių varpai skelbe velykų rytą. Jų skardiems aidams pritare džiaugsmingi giesmienínkų balsai. Visi susirinkusieji dusioj džiauges:

— Bažnyčioj Kristų kele. —

Vargdienių Bakučių lindynej Kristus nesikele. Niekas Jo nekele. Surukęs ir voratinkliais apkarstytas, kabojo palubej Jo paveikslas...

Gyvenamoj Bakučių lindynej, sklepe, viešpatavo rytine mirties tyla. Lindynes gyventojų nesieke nei skardus varpų aidai, nei džiaugsmingi giesmininkų balsai pranašaujantieji linksmų velykų rytą. Jie miegojo...

Vakar, galioj nakty, kaip užmerke alkanas akis po ilgų verksmų, tai ir nenori jų atmerkti niekados.

Bet alkis greit jas vel atmerks. Praverę alkanas akis, jie vel pamatys sykščiai apšviesta dienos sviesa pro vienintelį sklepo langutį, „savo" skurdžią, alkaną lindynę... Vel dešimts alkanų akių susitiks su dviems užverktoms sergančios motinos akims: penketas vaikų prašys valgyti. Motina verks, kad nematyti tu dešimties alkanų akių, kurių ji negali pavalgidinti.

Kuo jas pavalgidinti?

2.

Užvakar areštavo šeimynos tevą, Jokubą Bakutį. Už ką jį arestavo?

...Bakutis, ieškojęs penkias savaites darbo, išejo dar kartą pameginte laimes. Bet jam nebuvo lemta ji sutikti. Visiems siūle savo darbo rankas, bet niekas jų nepirko... Darbo nera... Sunkus laikai...

Kas daryti Jokubui? Grįžti vel tuščiomis rankomis į alkaną lindynę? Ne! Nedrąsu. Į jas, tas stiprias darbo rankas, kurių niekas neperka — atkreiptos visos šeimos akys... Alkanos akys, kurias reikia bent šiandien pasotinti...

— Pasotinti?—karčiai nusišypsojo Jokūbas.

Pries tris dienas ir krautuvininkas atsisake toliau duoti bargan, kol nebus islyginta senoji skola. Pasiskolinti? Pas ką? — Jokūbas jau viską ismegino. .

Povakariu, nuvargęs, alkanas atsisedo Jokubas gatvej ant suolelio ir paskendo savyje. Galvojo... Bet jo galvoj viskas uže taip pat, kaip ir alkaname pilve. Pries alkanas akis, stojosi alkanos lindynes vaizdas:— Serganti žmona, penki alkani vaikai prašantieji valgyti...

— Valgyti, valgyti, — atsiduso Jokubas ir atsistojęs apsidaire aplink.

3.

Aplink krutejo gyva gatve. Žmones vis bego, skubejo kas sau. Linksmos poros slinko iš vieno galo į kitą... Automobiliai urzge vėžindami sunkius,

Ateis laikas ir „Ukininkų Vienybe" mirs, jos vadai bus sukciais ir žulikais vadinami, *o kentes del to Lietuvos ukininkas, kaip, kad dabar kenčia del „Ukininkų Sąjungos" žulikysčių.*

Antrą iš eiles „Liet. Aidas" skaito, kad jau yra mirusi ir galima giedoti requiem aeternam „Ukininkų Partija". Šis padarelis tai likučiai kadaise buvusios „Demokratines laisves santaros" jungusios liberales musų kairosios buržuazijos atskirus asmenis. Kaipo partija ji musų gyvenime žymiau nepasireiške, todel jeigu ji jau ir mirtų — nuostolių iš to Lietuvai nebus.

Trečiu šoru, pasak „Liet. Aido", eina „Darbo Federacija". Sukiužimas jos buvo neišvengiamas, nes ji buvo sudaryta viešpataujant Lietuvoj krikščionims demokratams tikslu patraukti prie savęs dalį Lietuvos darbininkų. Krikšcionys demokratai iš patyrimo gerai žinojo, kad Lietuvoj yra darbininkų, kuriuos galima suvilioti krikscioniškais „artymo meiles" pažadais pagerinti jų buvį, krintančiais nuo riebaus krikščioniu demokratų stalo trupiniais. Pasamdę keletą gerai apmokamų agitatorių, krikšcionys demokratai, budami anuo laiku valdžioj dalinai tikslą buvo pasiekę, nes jiems faktinai pavyko dalis darbininkų apmulkinti. Bet Voldemaras žinodamas „Darbo Federacijos" strukturą, apsidirbo su ja piglu budu: pradžioj nutrauke išmokejimą algų jos agitatoriams, o kai šie paraiške pretenzijas — išsiunte į Varnius. Ir tuo budu „Darbo Federacijos" neliko.

Truputi daugiau klapato turi fašistai su krikščionims demokratais. Jų tarpe yra labai daug kunigų, kurie prekiaudami dangaus karalyste, turi ne mažą pasisekimą davatkų ir davatkinų tarpe. Bet Voldemaras nenusimena: jis apsimetęs dideliu kataliku per savo agentus įlindo ir į jų tarpą. Ir štai dabar „L. Aidas" jau pilna burna pareiškia, kad krikščionys demokratai įkele vieną koją į grabą...

Šios visos aukščiau išvardintos partijos, kaipo laikinas spekuliatyv s padaras, be idejų, be rytojaus, be griežtai nustatytos politines linijos, nesudaro didelių sunkumų fašistams jas marinti, arba kaip jie sakosi—deti į grabą. Visi dirbtini padarai, kaipo neturintį sielos neturinti tvirto, nesugriaunamo spiritus movens, lengvai gali buti panaikinti istraukus iš po jų kojų litų pedestalus. Fašistai tas partijas marina todel, kad patys nori gyventi, kad pinigai reikalingi savai „tautininkų partijai" ir visokio plauko fasistinems organizacijoms.

Toliau eina valstieciai liaudininkai. Bet ši partija anot fašistinio „Liet. Aido" esanti „nei mesa nei žuvis". Ji norinti ir kapitalą įgyti ir nekaltybę islaikyti. Čia, matomai, fašistai kalba apie tos partijos centrą. Tos partijos centras tai is tikrųjų yra tokia klampyne kurioj anot rusų ir velnias gali koja nusilaužti. Vieni iš jų skaito save įpediniais V. Kudirkos ir „Varpo" laikų, dedasi demokratais, bet sumindžiotai fašistais demokratijai atstatyti piršto nepajudina. Kiti kaip sakosi „savyje užsidarę pergyvena didžiausią tragediją", o treti is viso yra linkę fašistams patarnauti.

Visai kitokios reikšmes yra ir kitokį rupestį sudaro fašistams socialistines partijos. Nors fašistinis „Lietuvos Aidas" sako, kad „socialdemokratai niekada Lietuvoj nebuvo galingi ir vos šiaip taip vegetuoja, socialiniame Lietuvos gyvenime beveik nepastebimi", bet tas jų posakis yra falšyvas. Šitaip jie kalba grynai strateginiais sumetimais. Mat, kiekviena kariaujanti salis, verbuodama sau bendrininkus, visuomet skelbia, kad priešininką esą galima vienu spriktu nugaleti ir juo priesininkas galingesnis, tuo labiau stengiamasi jo pajegumus nuslepti.

Kalbedamas apie socialdemokratus, kurie sako esą „Lietuvos gyvenime beveik nepastebimi", fašistinis „Liet. Aidas" nė karto nepasake: kelis šimtus socialdemokratų fašistai laiko *kalėjimuose ir konc. stovykloje Varniuose, kiek jų yra ištremime, kiek emigravo į užsienį, keli tukstančiai gyvenančių Lietuvoj yra apstatyti ir sekami zvalgybininkais* ir t. t.

„Liet. Aidas", kurio bendradarbiai yra kartu ir žvalgybininkai, apie tai turi žinias kuotiksliausias, vienok neskelbia. O neskelbia del to, kad socialdemokratus skaito galingais priešininkais, su kuriais fašistams teks kartą rimtai susiimti.

Lietuvos socialdemokratija, grupuodama apie save darbininkus ir valstiečius yra vienintele pajega, kuri

---

riebius ponus... Viskas sukosi, skubejo, judejo... Tik jis vienas beprasmiai dairėsi alkanomis akimis prieteminų gatvej.

Sužibus elektra pajudino ir Jokubą. Nusibodo jam beprasmiai stoveti vienoj vietoj. Ėjo. Kur? Pats nežinojo.

Staiga Jokubą vėl sustabde iš kaž kur vejo atnestas valgių kvapas. Alkis pažadino Jokubą ir padare jį gyvu. Automatiškai pasisuko jis kairėn ir atsistojo prieš krautuves langą, viliojantį jį kumpiais, suriais, duonos kepalais... Stovejo nelyginant stabo ištiktas ir nepajėge niekur nukreipti alkanų akių nuo sotaus lango.

— Štai jau po ryt ir velykos!

— Eisim velykauti, — kalbejo eidami pro salį du praeiviai.

— Velykos, — dingtelejo Jokubo galvoj. O ką jis patieks Velykoms savo alkanai šeimynai? Gi sotus langas tarytum jam norėdamas atsakyti į tą klausimą kukždejo:

— Imk, Jokūbai. Čia yra ir tavo dalis. Imk. Pasotinsi vaikus, žmoną... Nušluostysi jiems bent velykų metu alkanas ašaras... Imk... Juk jau trecia diena, kaip tu ir tavo seimyna nieko neturejote burnoj... Imk.,. Kam alkti ir badu marinti savo seimyną?

Jokubui širdis netilpo krutinej.

Alkanos akys degė. Alkis sugniaužė į kumštis darbo rankas ir stume jas lango link. Susilaike.

— Imk, — karčiai nusisypsojo Jokubas ir nusispiovęs norejo žengtį toliau. Bet alkanas pilvas jį sulaikė o sotus langas tarytum vel kukždėjo:

— Žioply, kur eisi? Juk namie laukia alkana šeimyna!... Imk...

— Imti, bet kaip?...

Sujaudintam Jokubui pagalbon atejo smegenys. Galvojo: išdaužti langą, ir paemus porą duonos kepalų begti? Nei Sugaus. Įeiti krautuven ir prasyti išmaldos? Kas duos tokiam žaliukiui? Geriausiai įeiti krautuven pirkti, o kai reiks moketi — pro duris.

„Džiaugėsi" Jokūbas tokiu klausimo išrišimu. Nusisypsojo.

— Imsiu, — tare sau. Bet sujaudintas Jokubas, užmiršo ir pagalvoti, kas bus sprukus pro duris?

4.

Krautuvej buvo pilna žmonių. Pardaveja neatkreipe domes į nudriskusį Jokubą. Jam prasant surišo: du kepalus duonos, penkiolika silkių ir kilogramą sviesto.

— 15 litų. Prasau moketi prie kasos,

Lengva pasakyti 15 litų. Bet kas daryti, kuomet kišenėj jau penkta savaitė nera ne skatiko?

Jokubui širdis dar smarkiau pradejo stuksetl krutinej. Bet jis sukaupęs visas jėgas ramiai apsidaire aplink ir kai pardaveja pastume jam surištas prekes nuosalin — žaibo greitumu griebe Jokubas pundą ir leidosi pro duris.

nakties paukščiams fašistams pastatys kryžių. Fašistai tatai gerai supranta, todel kuomažiausia apie ją kalbedami, stengiasi visomis išgalemis smurto priemonemis sunaikinti. Vienok tai bergždžios pastangos: su idejomis kovoti dar nera išrasto ginklo.

P. V.

Nauji „lenkų agentai".

Kuomet praeitame num. „Pirmyn", atžymedami Amerikos lietuvių koloniją, minėjusią 11 metų Lietuvos nepriklausomybės sukaktuves, mes pabrežem, kad už tokį drąsų pareiškimą savo nuomones, už pasmerkimą Lietuvos diktatorių, musų tautiečiai gyvenantieji Amerikoj susilauks iš ponų Lietuvos diktatorių „lenkų agentų" vardą, pasirodo musų neapsirikta. Štai „L. Aidas" 60 n-ry iš 14-III, apie lietuvius amerikiečius va kaip atsiliepia:

„Kai šiandieną atverti plačius Amerikos lietuvių laikraščių lapus, iš karto žmogus lyg stabo esi ištiktas: tiek ten yra daug prasimanymu apie dabartinę musų tautiškąją vyriausybę! Kiekvienas didesnis Lietuvos įvykis Amerikos lietuvių laikraščių yra savaip nupiešiamas, per savąją prizmę perlaužiamas. Vos vienas kitas Amerikos lietuvių laikraštis tesistengia kruopščiau pasiieškoti apie Lietuvą teisybes. Visa gi Amerikos lietuvių kairioji ir dešinioji dabartinės vyriausybes opozicijos Lietuvoj spaudos bendrininke beria nepasakomo gausumo gandų apie Lietuvą.

Kiek giliau įsiskaitęs į tuos gausingus gandus, žmogus beveik jau gali įspeti ir tai, iš kur jie yra imami. Nesuklysdami čia mes galime pasakyti, kad tų gandų yra dvi svarbiausios versmes: I patys Lietuvos tamsieji gaivalai ir II *Lietuvos priešų prakeiktasis grašis*. Kai del pirmosios versmes, tai yra visai aišku, jog dabartiniai nepatenkintieji tautiškąja Lietuvos vyriausybe žmones, netekę čia pat Lietuvoj galios pilti šmeižtų prieš vyriausybę, griebesi paskutines likusios tam priemonės — rašo tuos šmeižtus į Amerikos lietuvių spaudą. Megiamiausia čia tema yra apie dabar Lietuvoje viešpataujančią tvarką. Rodos, Lietuva tikrai iš visų pusių durtuvais ir ginklais suramstyta ir baisiu sydu uždengta taip, kad ne vienas laisvės spindulelis čia neturi vietos. Žodžiu, paskaitęs opozicinius Amerikos lietuvių laikraščius, gauni įspudžio, kad Lietuva yra sustingęs diktaturos sfinksas; visos, gyvenimo sritys, kulturą, religija, politika, visuomenes gyvenimas dega ant šalto diktaturos aukuro.

Lietuvos priešų pinigas, matyti, opozicinej Amerikos lietuvių spaudoj taip pat yra branginamas. Iš tos versmes einantieji gandai daugumoj sutampa su lenkų spaudoj skelbiamais apie Lietuvą prasimanymais, ypač apie tariamus Lietuvos pralaimejimus užsienių politikoj. Be to, čia tenka pažymeti ir amerikoj veikiančias užsienių spaudos agenturas, kur Lietuvos priešų pinigas padaro irgi savo darbą. Iš tokių agenturų taip pat eina nemaža apie Lietuvą prasimanymų banga". (Visur musų pabr.).

Šitaip apibudinęs fašistinis „L. Aidas" lietuvius amerikiečius ir jų spaudą, sako, kad toji amerikiečių nuomone apie dabartinius Lietuvos diktatorius, esantis judošiškas patarnavimas savo valstybei, lygus Lietuvos išdaviko Plečkaičio darbams!

Kad visi tie Lietuvos piliečiai, kurie nepučia į diktatorių birbynę yra apšaukti „plečkaitininkas", „lenkų agentais" „Lietuvos išdavikais", tai su tuo, ponai fašistai, jus jau nieko nebenustebinsite: sena pasaka! Bet pasakykite,—kokiu budu jums, niekšingų diktatorių saujalei, atejo į galvą vadinti save Lietuvą?

Iš kur jusų pakausiuose gime mintis, Lietuvą su visais jos gyventojais vadinti nebe Lietuva bet „Voldemaras, Smetona ir K-o"? O kas prieš tuos vyrelius drįsta ištarti teisybes žodį — tas jau Lietuvos priešas?

Jeigu mes sakom, kad dabartiniai diktatoriai, siekdami savo asmens naudą užgrobe valdžią ir karo stoviais, kalejimais, žvalgyba, cenzoriais, toj valdžioj laikosi ir stumia Lietuvą į pražutį ir jeigu Amerikos ir kitų kraštų spauda, kurios nepasiekia diktatoriškoji ranka, sako tą patį, tai ar gi čia Lietuvos pardavimas?

Pagaliau, kas gi tą Lietuvą perka ir kiek už ją duoda? Beje, rodos, vokiečiai už gerą sutartį žadėjo

---

— Vagis! Vagis! Neužmokejo, — suriko isteriško balsu pardavėja, keldama sumišimą krautuvej. Bet Jokubas to riksmo jau negirdejo. Jo ausis pasieke iš puolusios gatven kitos pardavejos balsas:

— Laikykit vagį! Laikykit vagį!

Jokubo širdis dar labiau daužė krutinę. Jis buvo sumišęs. Bet nesidairydamas bego visas jegas sukaupęs namų link.

O jo galvoj skambejo:

— Ne, ne vagis. Duonos, silkių, sviesto parnešiu savo vaikučiams. Bus velykos. Tikros velykos...

Kuomet vienas policininkas megino pastoti jam kelią, savo darbo ranka paguldė jį Jokūbas žemen šaukdamas:

— Neliesk! Mano namie šeimyna mirsta iš bado... Bus velykos! ..

Policninko švilpukas pakviete daugiau tvarkos dabotojų talkon ir visi pradejo vytis begantį Jokubą, kuris dabar liepsnojo alkano gyvio pasiutimu.

5.

Vienoj iš nuosalių gatvių prasidejo atkakli kova tarp sočių, ginkluotų, policninkų ir alkano Jokūbo. *Kova už duonos kasnį ir už ginklu paremtą „teisybę"*.

Alkanos Jokubo akys dege pasiutimo ir pykčio ugnimi. Jis viską pamiršęs ir įtempęs visas jegas žut but noręje apginti: 15 silkių, 2 kepaliukus duonos ir kilogramą sviesto, vis šaukdamas ir gindamosis viena ranka:

— Neliskit! Mano! Namie šeimyna mirsta iš bado... Bus velykos!

Bet sotus ir ginkluoti policninkai nugalejo alkanąjį, apgindami „teisybę".

Kuomet Jokubas pasijuto nugaletas ir guledamas gatvej pamate valgomus daiktus policninkų rankose— pradejo verkiančiu balsu maldauti:

— Veskit mane kalejiman, bet duoną, silkes ir sviestą atiduokit badaujančiai mano šeimynai...

Bergždžias buvo Jokūbo maldavimas. Sumaigyta duona, silkes ir sviestas buvo grąžinta krautuvininkui, o jis, sudaužytas ir koliojamas nuvestas kalejiman. —

— — — — — — — — — — — — — — —

Velykos.. Velykos... Linkamos ir girtos velykos gyvenimo paviršiuj. Bet gyvenimo apačioje:

...Bakutiene nubudusi, jau senai išvare du vyresniuosius savo vaikus į gatvę ieškoti duonos.

Laukia jų grįžtant. Laukia aimainuodama lovoj palikus su 5, 3 ir 2 metu vaikais... Laukia... Bet ar aniedu parneš ką nors alkio nuraminimui, ar pareis patys alkeni ir suvargę? Juk jau ne vieną kartą vydamiesi jie ponus ir ponias gatvemis, drebančiais balseliais jiems kalbejo:

— Ponai, pasigailekit... Ponai... Mamytė serga,

100 milijonų litų. Bet čia turime pažymeti, kad pardavėjas Lietuvos reikalų vokiečiams yra pats Voldemaras. Taigi tik jam ir Lietuvos išdaviko vardas gali buti taikomas.

A. B.

KORESPONDENCIJOS.

Skuodas. Š. m. kovo m. 21 d. čia sudege Plechavičiaus malunas su verpykla ir elektros stotimi. Ši stambi valstybine įmone, davusi Plechavičiui kas metai 15 tukstančių litų gryno pelno, buvo jam „tautos vadų" dovanota už padarymą gruodžio perversmo ir pasodinimą Smetonos į prezidento „sostą". Žemaičiai šneka, kad labai gerai butų buvę drauge su tuo malunu sudeginti ir patį Plechavičių.

Galimas daiktas, kad „tautos vadai" su savo biauriu fasistiniu režimu prives krastą iki to, kad žmonės degins ne tik malunus, bet ir dvarus, kuriuos fašištai užgrobę valdžią sau pasisk rate.

Darbininkas

Kaunas. Kauno geležinkelio stoty anksčiau buvo tik 7 žandarai, o dabar jų yra visa aštuoniolika Jie užima iš viso 6 kambarius: 2 virsininkas, 3 žandarai ir 1 kambarys paskirtas suimtųjų kankinimui. Iš žandarų pats smarkiausis avantiuristas — provokatorius Marcinkevičius. Jis per kiauras dienas slankioja po dirbtuves, kabinejasi prie kiekvieno darbininko, o pasitaikius progai kai kam pakisa nelegalę literatura tikslu išprovokuoti nekaltą žmogų.

Vasario pradžioj buvo suimtas prekių stoties darbininkas Tedikas neva už platinimą nelegales literaturos ir laikraščio „Pirmyn". Suemę jį nusivarė į ekzekucijos kambarį ir pradejo visaip kankinti: spaude ran kas prideję tarpupirščius šovinių, aprišę galvą virve verže su pagaliu sukdami ir kitais budais, bet suimtasis kaltu neprisipažino ir pasisakė, kad „Pirmyn" radęs eidamas į darbą ir atsinešęs pats skaitęs ir kitiems davęs.

Tokius žandarus — kankitojus reikėtų tinkamai pamokinti. *Kauno st. budetojas X.*

Nemunelio Radviliškis. Čia didelis skurdas viešpatauja. Darbininkai pusbadžiai gyvendami buvo labai nusiminę nematydami is savo vargų išeities. Tik paskutiniais laikais pasirodžius čia laikraščiui „Pirmyn" visi lyg iš miego pabudo ir pradejo dairytis ir galvoti, kad tuos blogumus reikia kuogreičiausia šalinti nurodomais keliais. *B.*

Biržai Biržų ir apylinkes darbininkai gal but labiausia laukia kada pašauks juos eiti su ginklu rankose šluoti smetonines valdžios. Labiausia nori atskaityti dekretą Vaišnorai ir kitiem žvalgybininkams už kankinimą darbininkų. Vaišnora su savo sebrais yra labai susirupinęs, mat jis gerai žino, kad šioj apylinkej yra darbininkai susipratę, daug kas skaito laikraštį „Pirmyn", dažnai vienur kitur plevesuoja raudonos veliavos, kaipo darbininkų pergales ženklas. Taigi ponams fašisteliams dreba kinkos is baimes, kai pamislija kas bus rytoj. *Senas Kovotojas.*

Druseikiai. (Biržų apskr.). Musų apylinkej randasi daugiausia darbininkų susipratusių, kurie nesiduoda už nosies vedžioti buožėms bei kulokams. Bet ryšy su nederliumi bedarbe ir badas labai vargina biednuomenę. Elgetų skaičius padaugejo. Jie vaikščiodami per kaimus retai pas kurį buožę įsiprašo į vidu, nes dauguma pamatę elgetą duris užkiša ir iš kiemo šunimis išpiudo, sako, girdi,—nenorim kad tie drisklai čia po akims maišytus.

* * *

Druseiklų pradžios mokyklos mokytoja Kregždaitė labai gražiais pavyzdžiais aukleja vaikučius. Ji dažnai įsivedus mokyklon savo tarnaitę visaip kolioja, o kartą bekoliodama pradejo mušti. Vaikai matydami tokį pavyzdį ir gi pradejo riaušes kelti.

---

tevelis be darbo... Broliukai valgyti nori... Ponai, pasigailekit...

Ir taip be galo.

Bet tie ponai ir ponios atstumdavo nuo savęs jų alkanas, drebančias rankutes ir likdavo kurti jų maldavimams.

Ar siandien, linksmų velykų dieną bus kitaip? Ar nusišypsos vaikams laime? Pamatysim.

6.

Prietemiu, gailiai sugirgždejo lindynės durys įleisdamos nuskurusius vaikus. Nedrąsiai peržingsniavę lindynę, jie prisiartino prie motinos.

Motina viską suprato. Veltui raminosi ji ir savo mažiukus ramino viltimis.

Dabar jie verkė, glausdamiesi prie motinos. Verke tyliai, kol močios raminami vel užmerke akis.

Lindynėj užviešpatavo labai nejauki tyla. Mažiukai miegojo. Likusi budeti su grįžusiais Jonuku ir Petriuku mačia — tylejo. Tą tylą laikas nuo laiko ardė alkanų pilvų koncertas. Be to, joj pasigirdo ir kitokie aidai.

Vakare, lindynę sieke viršuj grojančios velykines muzikos garsai, sokių dundesys ir linksmų velykinių dainų aidai.

Mat linksmos velykos svenčiamos.

Svenčių harmonija dar labiau prislege lindynes gyventojus. Linksmus aidai atsimušdami ausyse, jų vaizduotėj pynė pasakingus vaizdus. Prisimine ir jie „geresnius" laikus. O dabar... Dabar Jonukas pagautas muzikos garsų prabilo

— Mamyte, ar ten aukštai pas ponus, vaikai ir margus kiaušinius ritineja?

— Ritineja suneli, — atsake motina rydama savo nedalios ašaras.

— Ritineja, — liudnai pakartojo Jonukas su Petriuku, braukdami nuo isblyskusių veidelių rėdančias, surias, ašaras.

Velykos, linksmos velykos. Bažnyčioj rytą Kristų prikele. Dabar žmones gyvenimo pavirsiuj džiaugiasi, muzika groja, šoka, dainuoja. Vaikai margučius ritineja. Senesnieji velykinius laikraščius žiurineja. Jei jie daskaitys iki kronikos, ras ten parašyta:

„Didįjį penktadienį policija sugavo vagį, tulą Bakutį Jokubą gyv. N. gatvej. Bakutis buvo apvogęs krautuvę ir kuomet jį norejo sulaikyti policninkas, pastarąjį smarkiai sumuse. Minėtas vagis, iki teismui patalpintas s. d. kalejiman".

Taip, velykos, linksmos velykos.

Ir bado šmekla, žvalgydamosi po alkaną Bakučių lindynę kukžda giltinei:

— Linksmos velykos —

N. K.

Tai mat, kokiais mokytojais mus apdovanoja fašistai ir kaip auklėja musų vaikučius.

Senas Kovotojas.

Ubiškis. (Biržų apskr.). Čia prisituri Smetonos šuv. Jis slankioja palei darbininkus ir renka žinias, ką darbininkai šneka, ar labai keikia fašistų valdžią ir t.t. Jis mato, kad darbininkai gyvena be darbo ir be duonos, bet skaito „Socialdemokratą", tai jį toks reiškinys labai įdomina.

Mes apylinkės gyventojai tą fašistinį šunį gerai pažįstam ir jam parodysim kelią pas Abraomą.

* * *

Musų apylinkej žvalgyba siunta iš piktumo, kad negali pagauti „Pirmyn" platintojų. Pas vietinius darbininkus daro kratas, bet nieko neranda. Iš po nakties dažnai tenka matyti iškabinetus įvairius priešfašistinius atsišaukimus. Žvalgybininkai puola kresti apylinkės gyventojus, bet nieko neradę, kaip šunes nosis nuleidę lšdyrina.

Ainio Brolis.

Lazdijai. Pas mumis atsirado provokatorius iš vietinių darbininkų buvęs socialdemokratų org. narys *Pronckevicius,* kuris norėdamas pasitarnauti žvalgybai daug įskundė nekaltų žmonių iš parubežio. Suimta apie 10 asmenų. Saugokites Pronckevičiaus ir paruoškite tam šuniui gerą virvę arba kulką.

Žalkauskas.

Ežerėnai. Pas mus visi apimti didelio neramumo. Smetona grąžina dvarininkams miškus ir dvarus, o šie atgavę miškus skubiai išparduoda pirkliams išgabenimui į užsienius. Jeigu taip ir toliau eis, tai mes vietos gyventojai ne tik padarinio medžio nebegausime, bet ir kuro neteksime. Grąžinus Romancovams dvarą (Imbrado valšč.), kuris jau buvo išparceliuotas, dabar, gavusius sklypus savanorius, varo lauk savininkas. Tą patį darys ir kiti dvarų savininkai, o mes savanoriai iškariavę Lietuvai nepriklausomybę, netekę gautųjų sklypų, kuriuos jau keletą metų valdem, turėsime eiti pas dvarininkus kumečiais.

Kurgi tie Lietuvos politikai, kad jie nekelia balso prieš tokias kruvinas žmonems daromas skriaudas?

Savanoris.

Nuo Red. Balsas čia nieko negelbės. Reikia imtis ginklo ir vyti iš Lietuvos tuos žulikus „Tauto vadais" pasivadinusius.

Kaip „tautos vadai", „gerina" ukininkų reikalus.

„Musų Rytojus" 9 n-ry rašo:

„Nuo š. m. sausio men. 15 d. pradėjo veikti naujos taisyklės tvarkančios linų išvežimą į užsienius. Tos taisyklės turi labai gerą ir girtiną tikslą (pripildyti pirklių kišenius ukininkų sąskaiton)... Tik, deja, šiais metais toji tvarka nepasiekia savo tikslo... minetomis taisyklemis yra pasunkintas linų išvežimas. Tuo būdu beveik visu trečdaliu nukrinta žemyn ir taip jau neaukšta linų kaina. Ji darosi tokia žema, kad pradeda neapsimokėti net linų minimo darbas... Tokiomis aplinkybėmis yra gyvas reikalas minetųjų taisyklių veikimą neatideliojant sustabdyti".

Jeigu „M. Rytojus" šitaip siulo, tai matyt, kad „tautos vadai", veikimą tų taisyklių sustabdys. Mat, ukininkai jau senai savo linus pardavė pirkliams po 4—6 litus pudą. O pirkliai? Kaip gi tie vargšai tokiais sunkiais metais su mažu pelnu išsivers? Juk jiems reikia šimtai tukstančių uždirbti! Gi „tautos vadai", nebutų jokiais vadais jeigu jie nepasirupintų pirklių reikalais. Ir kaip tik pernai rudenį pirkliai pradėjo ukininkams mokėti po 15—25 litus už linų pudą, „tautos vadai" tuojau ėmė ruošti „įstatymą" varžantį linų išvežimą į užsienį. Linų kainos tuojau nukrito iki 4 - 6 litų. Dabar, kuomet jau pirkliai supirko iš ukininkų linus pusdykiai, taisyklės varžančios linų išvežimą į užsienius bus sustabdytos. Iš to pirkliai turės didelius pelnus ir „tautos vadams" šauks valio!

„Sekančiais metais,— rašo toliau „M. Rytojus, — jeigu linų derlius bus normalus, tos taisyklės vel galėtų buti visu pilnumu taikomos". Vadinasi, kuomet ukininkai linus pardavinės, taisyklės varžančios linų išvežimą veiks visu pilnumu ir, savaimi aišku, *linų kainos vel kris.* O kuomet pirkliai gabens linus į užsienius, „M. Rytojui" pareikalavus, taisyklių veikimas vel bus sustabdytas.

Tai mat, kaip „išmintingosios", „tautos vadų" galvos gerina musų ukininkų reikalus.

Janulis.

Laiškas iš Rygos.

Ryga tai tas centras, tas kryžkelis kame sueina visokios naujienos ir netikėtinumai. Čia, laikas nuo laiko, atsidengia visoki šlykštus vietinės ir ne vietinės lietuviškos visuomenės užkulisai ir atsimušę lyg į kokią uolą ištinkšta visos Lietuvos ponų pastangos ir strateginiai planai...

Prasidėjus iš Lietuvos politinei emigracijai, Kauno žvalgyba čia ypatingai sustiprino savo skyrių. Dabar žvalgybos šefu čia skaitosi p. *Giedraitis,* per kurį surinktos „agenturų žinios", diplomatiniais paketais eina į Kauną. Del p. Giedraičio agentų perdaug „uolaus" veikimo, dažnai tenka lietuviams turėti netikėtinumų. Atsilanko Lietuvos piliečiai, pavyzdžiui, į savo atstovybę ir žiurek nei iš šio, nei iš to pakiša jiems „švelnius", mandagius apkaltinimus: „Tamsta, girdi, „plečkaitiniukas", tamsta esi lenkams parsidavęs, o tamsta iš viso lenkų agentas ir t. t. Taigi už tai, tamstai paso nepratęsinsime, tamstai neduosime ir t. t."

Šitie charakteringi bruožai musų rygiškės atstovybės ponų, šitie įtarinėjimai, juos aiškiai išduoda. Mat, vagis mano, kad pasauly gyvena vien tik vagys; prostitutė tvirtina, kad niekur nėsa dorų moterų, o žvalgybininkas skaito, kad jų šuniško šnipo amatu užsiima dabar visi Lietuvos piliečiai!

Kad kas nepamanytų kitaip, tai aš čia tų ponų viešai paklausiu: kodel, ponai fašistai, nebuvo prailginti pasai poetui K. Borutai ir kitiems, kurie nėra „plečkaitininkai", niekuomet nebuvo Vilniaus krašte, nėra „lenkų agentai"? Bet veltui lauktume atsakymo. Fašistai gerai nusimano, kad reikia mušti į tą vietą, kur jų priešininkas yra vieningas ir stiprus ir iš kur daugiausia gresia pavojus. Taigi jie taip ir daro.

Vienok, ponai Lietuvos fašistai, nepamirškite, kad, jusų kozirai visi žinomi ir ankščiau, ar veliau jie bus sumušti!

* * *

Kada tai stud. Antanas *Andrašunas* buvo tykus, padorus jaunikaitis krikdemų nusistatymo (del tevų). Tarnavo ir tebetarnauja Rygoje Lietuvos pasiuntinybėje, yra aprupintas ir rodos turėtų būti patenkintas. Bet ne taip išeina.

Nuo pradžios politinės emigracijos čia pradėjo dažnai lankytis Panevėžio žvalgybos viršininkas *Januškevičius* ir musų Andrašuną įtrauke į savo žabangas. Gal paviliojo litukais, o gal kaip nors apgavo, bet išto-

rija įdomi ir podraug slyksti taigi ją reiketų iskelti nuo pradžios.

Dar gerokai ankščiau prieš politinę emigraciją čia Rygoj prie Lietuvos karo atase Murininko, valdininkas *Čapas* buvo tuo tarpininku, per kurio rankas eidavo iš Vilniaus į Kauną ir atgal visa slapta ir ne slapta korespondencija.. Rodos čia ypatingo nieko nera, nes visiems aišku, kad taip daroma... Musų tikslas iskelti aikšten tik „veikejus". Po nekurio laiko toji pareiga atiteko, to paties Čapo broliui stud. *Vl. Capui* ir visą laiką ejo intensyvi korespondencija su Miškų gatves ponais. Bet atsiradus Lietuvos politinei emigracijai Vilniuje, šis asfalto džentelmenas ar tai pabugo, ar kitokiais sumetimais, nuo korespondento ir tarpininko pareigų „atsisake", bet su Miškų gatve pasiliko tamprius ryšius.

Ir dabar ši kilni pareiga atiteko stud. A. Andrašunui, kuris už 100 litų „priedo" į menesį, visą slaptą ir neslaptą korespondenciją, apie politemigrantus ir kitą iš Vilniaus krašto, per „malonę" p. Giedraičio diplomatinio bagažo, pristato į Kauną, Miškų g. Nr. 13.

Kad Lietuvos inteligentijos dalis suglebo, suniekšejo, tai jau ne vieno nebestebina. Bet šlykštu ir podraug liudna, kad didžiausis procentas Lietuvos šnipų žvalgybininkų — studentai!

Ši skaudi tikrove lemia liudną musų tautai ateitį.

* *

Lietuvos politine emigracija, nežiurint skurdaus, pusbadžio gyvenimo, nepakenčiamo vargo, dirba, kruta, kaip tos skruzdės po skruzdelyną, laukdamas to momento, kuomet bus užduotas mirtinas smugis Lietuvos parazitams ir grąžinta piliečiams laisve. Lietuvos politine emigracija, kaipo aktinga priešfašistinio fronto dalis, nepaprastai traukia Lietuvos viešpačių akį. Todel nenuostabu, kad ir Lietuvos liaudies priešai yra nepaprastai susirupinę emigracijos eilių iškrikdimu. Čia jie leidžia apyvarton visas priemones: melus, provokacijas šmeižtus, papirkinejimus ir t.t. Ir vel tenka pažymeti, kad to fašistinio sąjudžio priesaky stovi Lietuvos ateities viltis... *studentija*.

Vienok politine emigracija laikosi tvirtai ir vieningai. Nieko nepesę visokie skaldytojai, senai jau dingo iš musų gorizonto. Ir jei kada buvome pakrikę, tai tas jau praeity. Dabar laikomes bendrame fronte su „Pirmyn" priešaky.

Tikime į ateitį, nes ateitis bus musų

Tiesutis.

„Tautiškosios" žvalgybos fronte.

Kadangi „tautiškoji" žvalgyba dar iki šiam laikui „teikesi" siuntinėti man laiškus su įvairiais „paraginimais" ir grasinimais, gi nebepersenįai gavau žemiau talpinamą laišką net nuo paties žvalgybos sefo Statkaus, tai manydamas, kad jau atejo laikas paaiskinti Lietuvos visuomei šį žvalgybos susirupinimą mano asmeniu rašau šį straipsnelį.

Budamas Alytaus apskrities socialdemokratinio Jaunimo Sąjungos „Žiežirba" K-to pirmininku, trečią dieną po fašistinio perversmo, 1926 m, gruodžio 20 d., buvau suimtas ir išlaikytas Alytaus kalejime pusantro menesio. Paleidus, prisidejau prie organizuojamų priesfašistinių burių ir buvau, vadovaujamų seimo nario drg. Juozo Paplausko, Suvalkijos kovos burių štabo instruktorium. Nors ir sekami žvalgybos padareme labai daug ruosiamam rugsejo menesy (1927 m.) sukilimui pravesti. Ir tik deka jau dabar išaiškintos provokacijos, Alytaus sukilimas žlugo. Naktį rugsejo 7—8 pas mane namuose padaryta krata. Revoliucinio štabo įsakymu darydamas kovos burių mobilizaciją namuose nebuvau, bet žvalgybai apstačius visus kelius rugsejo 8 d. pakliuvau į josios spąstus. Žvalgybos V-kui Čiuoderiui tardant, suprantamas dalykas, užsigyniau dalyvavęs sukilime, nuduodamas naivų durnelį-vaikezą. Iš Čiuoderio pasakojimų supratau, kad žvalgyba žino dalį sukilimo planų ir ruošiasi isgaudyti musų draugus. Buvo labai svarbu perspeti apie tai kas reikia. Todel kaip tik pamačiau, kad Čiuoderis pradeda tiketi mano pasakoms ir lenkia manę buti provokatorium pasiginčijęs dar šiek tiek del nukreipimo nuo savęs įtarimo sutikau su jo sąlygoms. Tą pat dieną vakare jau buvau liuosas. Per naktį ir per sekančią dieną suspejau perspeti savo rajono draugus. Bet, matomai, mano judrumas atkreipe žvalgybos demesį, nes rugsejo 10 d. ryte tapau vel suimtas ir kuomet mano paaiškinimai pasirode jiems (žvalgybai) įtartini (apie tai man Čiuoderis veliau pasakojo) uždare manę į Alytaus kalejimą. Per pusantro menesio tarde manę įvairiais budais. Neišgavę nieko persniute į Mariampole. Čionai tarde koks tai žvalgybininkas „kunigeliu" pramintas. Šio niekšo žveriški kankinimai pasiliks man atminty iki mano mirties. Per dvi savaites jis manę su savo padejejais kankino spausdamos su virvę galvą, laužydamas idetais į tarpupirštes šoviniais pirstus, mušdamas kujų per padus ir tt. Vis reikalavo prisipažinimo. Kankino iki apalpimo. Nepasakiau nieko. Po dviejų savaičių grąžino atgal į Alytų. Čionai Čiuoderis atnaujino tas pat sąlygas su tuo skirtumu, kad šnipineti reikesią užsieny emigrantų tarpe. Išgirdęs jo pasiulymus del mano busimojo „darbo" sutikau. Sutikau tam tikslui, kad perspeti polit. emigrantus apie gręsianti jiems pavojų iš žvalgybos puses. Paleido iš kalejimo. Po 3 savaičių tam tikrų „kursų" Čiuoderis aprupino manę pinigais ir lapkričio 28 d. atgabeno į Merkinę. Iš čia su pagalba II rajono pasieno policijos virsininko Petro Mačinsko ties Uciekos kaimu praleido manę per lietuvių-lenkų rubežių. Žvalgybos palydovas atvede į Randamonių kaimą (lenku pusoje) pas savo agentą tulą Jakavonį, kuris nurode man kaip dasigauti į Vilnių.

Savo „darbui" gavau tokius nurodymus: įlysti į emigracijos vadovybę per savo drg. Paplauską, sekti emigr. visokį veikimą, stengtis pavogti laiškus ir kitokius dokumentus, stengtis privilioti Paplauską į parubežį ir čion kuo nors pritrenkus perduoti pasienio policijai, jeigu tas nepavyktų, tai bile kur užmušti arba nunuodinti (mokino kaip tą padaryti). Visas žinias siųsti per Latviją: Riga, Artilerijas iela 56 Nr dz. 5 M. Rudžiui. Susirasinejimui nustate slapyvardę „Simas", pamokino šifro ir sutartinų ženklų.

Atvykęs į Vilnių tą pačią dieną apie viską pranešiau rastu Lietuvos polit. emigr. vadovybei. Kad suparaližavus panasų žvalgybos provokacinį veikimą aš su žinia Priešfašist. O. P. Štabo „teikiau" sios organizacijos sufabrikuotas žinias žvalgybai. Tokiu budu pavyko žvalgyba vedžioti už nosies apie metai laiko. Pagaliau net ir durna „tautiška" žvalgyba suprato sią komediją. Dabar įsiutę niekšai siuntineja man grąsinamus laiškus, žadedami net... paskelbti mano jiemt siųstuosius laiškus.

Spiaudamas jums „tautiški" niekšai į jus purviną sunkį pareiškiu, kad be reikalo gadinsite popierį skelbimui nes visų jums suteiktų žinių nuorašai randasi archyvuose Revoliucinio Štabo, gi jokių jusų grasinimų nesibijau,

Mano sąžine rami, nes losdamas ir tokia rolę esu tikras, kad išgalbejau daug aktingųjų draugų nuo kalejimo ir net nuo nužudymo.

Petras Butkevičius.

1929—III—25 d.

Gerbemas Tamsta[1]).

Jusų laiską iš 21-XI—1298 metų, to asmens, kuriam rašet man buvo perduotas, su juo susipažinęs ir su kitais Jusų laiskais gavau įspudį, kad Tamsta pažadejai dirbti ir is pirmųjų suteiktų žinių matesi jog buvo noras dirbti, bet pagaliau, nors siuntet žinias, bet jos mus nepatenkino ir iš jų buvo matoma, kad Tamstos noras delei nežinomų priežasčių buvo vilkinimas issisukinejimo formoj. Todelei turedamas galvoje Tamstos dabartinius pasižadejimus siulau atnaujinti darbą. Jei nenorit su p. Č., tai tiesloginiai su manim. Jei aš matysiu, kad Tamsta, kaip laiškuose rašot, norit rimtai dirbti ir turedami tenai atsakomingą, vietą galit daug ką nušviesti, tai prašau neatideliojant žemiaus nurodytu antrašu man pranesti ir prisiųsti žinių. Žinias prašau teikti teisingas, nes as turiu galimybę visuomet jas patikrinti.

Gavęs nuo Jusų žinias, iš kurių matysiu, kad Tamsta rimtai pildysite savo žodį, aš Jums prižadu apsaugoti nuo išifravimo ir mano valdininką Č. nuo užmanytų žygių. sulaikysiu. Jei Tamsta su laiku noresi duosiu galimybę grįžti Lietuvon ir apsaugosiu nuo atsakomybes.

Priešingai, jeigu Tamsta laikotarpy vasario menesio neatsakysite ir nesuteiksite žinių, busiu priverstas v ešai Jus išsifruoti, paskelbdamas spaudoje nufotografuotus visus Jusų laiškus ir dar imsiuos priemonių Tamstą atatinkamai nubausti.

Nors Tamsta jau ankščiau be jokios priežasties, neturedamas iš musų puses jokios baimes, bet tik per savo kaltę papasakojot — J. P. ir net paskelbet „Pirmyn". Tikek, kad kiekvienas Tamstos atliktas doras darbas bus tinkamai įvertintas ir tuojaus bus atlyginta, tik praneskite kokiu budu jums prisiųsti pinigus—paštu, ar per asmenį. Patogiausia paštu tik nurodykit kokiu antrašu. Butų gera, kad su Tamsta pasimatyti asmeniškai. Praneškit kur galetumete pasimatymą paskirti. Patogiausia Lietuvoje miestuose, arba kur nors prie demark. linijos, arba Latvijoj bei Vokietijoj. O jei turit norą galutinai grįžti, galite drąsiai atvykti į namus, pasiimdami medžiagą iš bendro organizacijos veikimo, tik turekit su savim šį mano laišką. Kaip ankščiaus pažadėjau Lietuvoje garantuoju laisvę, jeigu noresit, duosiu galimybą išvažiuoti užsienin, kur tik noresit.

Statkus

Antrasas: Marijampolė, Petro Kriaučiuno gt. 2 Bartuliui.

26. I. 1929 metų.

Vilniaus krašte.

Valdžia iš Dievo, todel klausyk arba griauk.

„Vil. Ryt." redaktoriai nepasižymi dideliais gabumais. Netaktiškas ju išsišokimas prieš Dr. Alseiką sako sukelęs ir kai kuriuose kuniguose pasipyktinimo. Jiem ne dyvai supainioti biudžetą su prekybos balansu ir imant vieno menesio nieko nesakančius davinius daryti aiškiai neteisingas išvadas apie tai, kad Lietuvos „ekonominė padetis yra ne bloga" (10 nr.) Idomiausiai sitie ponai pasisako apie valstybes valdžią. Anot „V. Ryt." „kiekviena *teiseta* valstybių valdžia yra iš Dievo ir jos reikia klausyti. Kas priešinasi valdžiai, tas priešinasi Dievo sutvarkymui" Taip moko, pagal sv. Povilą, „V. R." Išeitų, kad Smetonos Voldemaro padarytas gruodžio perversmas yra prasižengimas šv. Povilo įsakymui, o vienok „V. R." tuo perversmu yra patenkintas. Išmintingas sv. Povilo mokinys „V. R." skiltyse iš to prieštaravimo išeina labai paprastai—jis sako: „prieš tironų valdžią visuomene gali kelti balsą ir net sukilti, jeigu yra tikros vilties jungą numesti". Kokia valdžia yra tironų valdžia? Aš, pavyzdžiui, manau, kad tai Voldemaro šaikos viešpatavimas yra tironų valdžia, o „V. R." mano, kad Šleževičiaus kabinete „tironai" sedejo. „V. R." ilgaskverniai vienminčiai bendrai su banditais mundieruose nuverte „tironą" Grinių, o demokratai turi nuversti tironą Voldemarą. „Tirono" sąvoka tąsi, todel ir palieka, kad kiekvienas perversmas yra leistinas, jei tik yra tikros vilties laimeti. Kumscio teise, šv. Povilo autoritetu pridengta, tai yra fasistinio klerikalizmo tikrasis mokslas. Apie teises įtaką į visuomenes grupių rungtynes „V. R." Povilas nieko negirdejo. Klerikaline beliberda nesidaro protingesne primaišius šalia Dievo įskiepyto žmonems palinkimo dar ir „žmonių valią". Kaip nelaimingi „V. R." skaitytojai tokius kvaisus p. Povilų samprotavimus virškina yra tamsi paslaptis. Greičiausia, kad visai neskaito ir labai gerai, jei taip daro.

S. P.

Balsas šaukiantis daugun atmonijimo

arba

Gaveniški apdumojimai babiloniško ermidero, kilusio Vilniaus lietuvninkų robinzoniškoj šeimynoj, bestatant tautybes bokštą Rytų Lietuvoj.

Yr doros valnikas ir paleistuvybej,
yra daile ir purvuos;
rasis melo ir griežčiausioje teisybej,
o kai kas ir aromatą smarvėje suuos.

Salys Šemerys.

Robinzoniskoj Vilniaus lietuvninkų šeimynoj, atsiskirusioj nuo gyvo gyvenimo, pastaruoju laiku kilo tikrai babiloniskas ermideris, i sipulius sudaužęs idilišką tos šeimos gyvenimą. To ermidero prajovus, buvo galima išskaityti jau ir ankščiau šio krašto lietuvių spaudoj. Bet paskutinemis gavenios savaitemis, besiartinant rekolekcijoms, visa tai grynai „lietuviškoj" formoj išsiliejo aikšten ir prieme babiloniško ermiderio pobudį. Ir štai musų garbingieji tautiečiai, kaip izraelitai statydami Babilono bokštą pradejo nesusikalbeti, nežiurint, kad kalbasi lietuviška kalba. „Brolis" kilo pries „brolį", kunigas prieš kunigą, dorelis prieš dorelį. Garbingos matronos papliupo ašarose, o vyrų tarpe prasidejo dantų griežimas ir nerviškai-apopleksiniai priepuoliai. Viskas susimaišė, kaip pries sudną dieną. Vieni „tolstojiškai" pradejo šaukti „Negalime tyleti", kiti prieš tą sauksmą pradejo „Tiesos žodžiu" ir protestais kalbeti. Pirmieji įžiurėjo dr. Alseikoj apmokamą lenkų agentą ir pastate jį greta baltgudiškų provokatorių. Pastarieji gi savo „Proteste" tilpusiame „Tiesos Žodyj" pareiške, jog tiems kaltinimams neduodama „tiesloginių įrodymų"; ir todel jie užprotestavo netik pries „Negalime tyleti" kurejus, bet kartu ir pries dr. Alseiką, pareikšdami, kad su jo straipsnių tilpusiu „Vil. Šviesos" Nr. 1—2, kur jis kritikuoja

[1]) Laišką Žvalgybos V-ko Statkaus dedame netaisydami nei kalbos nei styliaus. *Red.*

prof. Voldemaro valdžią, *„ar tai del jos* (suprask p. Vold. valdžios kritikos) *formos, ar del esmes, ypač del savotiškų mūsų gyvenime sąlygų, žinoma, juk pritarti negalima"*. Žodžiu, protestas proteste ir rezultate chaotiškas ermideris, kuriam kilus musų tatiečiai iš lygsvaros išpuolė. Akyvaizdoj tokios „katostrofos" atsirado ir saliamoniškos išminties teisejas p. Kazimieras Veleckis, kuris vardan tautiškos lygsvaros gaveniškai apdumojęs babiloništką ermiderį (kaip ir pridera geram krikščioniui prieš rekolekcijos) — savo organo „Życie Ludu" Nr 6 paskelbe visuomenes žiniai savo saliamoniško teismo išvadžiojimus prieidamas išvados, kad to ermiderio herojai „nera nei vagys nei pardavikai, nors ir turi... *žmogiškų silpnybių"*.

Priežastys, sukelusios tą babiloniška ermiderį, labai paprastos. Dr. Alseika, kaipo nuosakus liberališkas demokratas numatydamas fašistines diktaturos pasekas Lietuvai, pries metus pradejo prieš tą diktatura literatiską kovą, kaip ir pridera padoriam piliečiui. Pradejo savo organe „Vilniaus Šviesoj". Pradžioje, tame laikrašty kalbejo švelniai, broliškai tiekdamas įvairius pedagogiškus patarimus ir kaipo medikas nurodydamas net receptus fašistiniams diktatoriams. Bet pastebejęs, kad dabartiniai musu krašto viešpačiai yra ant tiek sukempeję ir užkieteję, jog jie jokių liberališkų pomokymų nenori ne girdeti, p. Daktaras pažiurejo realiau į Lietuvos Respublikos vidujinį gyvenimą ir jos dabarties valdžios vedamą politiką. Esant nuosaklu, jam volens nolens pradejus kovą reikejo žengti toliau, padarant tam tikrą evoliuciją. Su daktaru, žinoma, padare tą evoliuciją ir jo organas. „Vilniaus Šviesos" įžanginiai straipsniai virto „Pirmyn" straipsnių kompilacija bent kiek švelnesnej formoj. Itin charanteringas šiuo atveju pasirode paskutinis dr. Alseikos straipsnys; *„Lietuvos Nepriklausomybes sukaktuves ir realybe"* tilpes „V. Šv." 1—2 Nr., kur p. Daktaras, pakartoja beveik tą pati, kas musų jau prieš metus buvo rašyta. Tik p. Daktaras, vis dar nedrįsta išsireikšti reikalingumą apie nuvertimo fašistines diktaturos, o tik kalbą apie jos *nusikratimą*. Bet tas dalykų esmes nekeičia.

Ir štai to straipsnio pasirodymas viešumoje, sukele aukščiau minetą ermiderį čionykščių lietuviškų fašistų tarpe. Jie, kaipo politiški analfabetai, jokiu budu negalejo įsivaizduoti kaip dr. Alseika, penkius metus išbuvęs „Laikino lietuvių komiteto" apmokamu pirmininku, drįso pakelti balsą pries kruvinuosius musų Respublikos diktatorius, nuo kurių „malones" priklauso reksnių „garbe" kaipo tautybes „saugotojų", šiltos vietos ir t.t. O jeigu jau dr. Alseika drįso tai padaryti, reiškia, kad ir jis yra lenkų agentas, kaip ir visi tie kurie kovodami už sviesesnę, demokratišką Lietuvos Respublikos ateitį, pagulde savo galvas, atsidure kalėjimuose ar emigracijoj. Na žinoma, Kauno viešpacių inspiruoti eme ir apšauke dr. Alseiką „Vilnaus Rytojuj" tevynes išdaviku, lenkų agentu etc. Vadinas, lenkų agentų skaicius tapo dar vienu padidintas. O kodel tai nedaryti, jeigu šiandien tokia mada. Kas ne fašistas—tas lenkų agentas. Tokio samprotavimo laikosi kauniškiai fašistai, tai kodel jo nesilaikyti tiems, kurie nuo jų kunu ir dušia priklauso.

Bet kur tau! Jautrieji, musų liberališki pagelbininkai kovoje prieš fašistinę diktaturą išgirdę tokius apkaltinimus pradejo šaukti gevalt Pasigirdo dr. Alseikos balsas šaukiantis dangun atmonijimo. Bet kuomet tam jo balsui, laiško pavidale, nedave vietos „Vilniaus Rytojus", jis išleido „Tiesos Žodį" su visa eile naivių protestų, prieš hotentotišką fašistinių agentų moralę politinej kovoj. Lietuviškų Vilniaus fašistų ir tai nenugazdino. Jie visiems protestanams „Vilniaus Rytojaus" 12 Nr. patieke ir tiesioginiu „argumentų", del dr. Alseikai mestų kaltinimų. Vien tik saliamoniskos išminties teisejas p. Veleckis išgirdo šaukianti atmonijimo p. Daktaro balsą ir aukščiau minetam savo organo Nr. pareiške, jog jeigu dr. Alseika nori vel likti „Laikino Lietuvių Komiteto" pirmininkų, tai pakanka kad jis suvaldytų savo politišką temperamentą link fašistų valdžios *nors pusei metų*—tai ir vel iš tevynes „išdavikų" eilių, galetų pakilti lig gerai apmokamo komiteto pirmininko pedestolo. Ar paklausys dr. Alseika išmintingo p. Velecko patarimo — parodys netolima ateitis.

Mums gi ta visa kacenjameriška operete su savo protestais ir antiprotestais atrodo labai komiškai. Nes jį is vienos puses parodo lietuviškų, šio krašto, fašistų politinį analfabetizmą, iš kitos gi puses vadinamųjų demokratų veidmaniškumą ir bailumą. Kuomet lietuviški Vilniaus fašistai prieš metus apšauke politemigrantus, kurių tarpe yra visa eile savanorių kovojusių už Lietuves Nepriklausomybę—tevynes išdavikais, tuomet demokratai netik, kad neprotestavo prieš tai, bet dar padejo jiems tautiškai burnuoti. Bet kuomet tos pačios lazdos galu, ponams demokratams sudrože per pakaušį—tuomet jiems pasirode, kad pasaulis griuva ir vargšai iš balmes papliupo ašarose, dantų griežime, o kai ką vos apoplekcija netrenke.

Bet tų sentimentų politinei kovai per maža. Vadovaujantį vaidmenį joje vaidina klasiniai ir socialiniai interesai. Sužvėrejusi fasistine buržuazija tiek musų kraste, tiek visam pasauly nesilaiko joje jokios morales ir etikos. Todel kovojant pries ta gobšų gaują, saloniskus nervus ir baltas pirštinaites reikia susideti į kišenių.

Mes tiesiog negalime atsistebeti musų bendros kovos prietelių naivumu. Argi jiems po visų tų slykštybių ir melų, kokius fašistai vartoja kovoje prieš demokratija dar nepaaiškejo, kad tie hotentotai nesusilaikys prieš niekę, kas galetų jiems kovoje padeti. Jau ne nuo šiandien, jie primena „ypatingas sio krašto sąlygas", kad tik sustabdyti agitaciją prieš fašistinę valdžią. Dabar gi dar didesniam pasityčiojimui iš naivių šio krašto demokratų, „Vilniaus Rytojaus" redaktoriai pasiulo, norintiems pareikšti savo opozicinį nusistatyma link fašistų valdžios, rašyti N. Lietuvos spaudoje, kuri yra sijojama pro brutualaus cenzoriaus retį.

Ką gi galima del šito lietuviškų Vilniaus fašistų begediskumo ir demokratų naivumo pasakyti? Tik nusijuokti ir baigus straipsnį pastatyti...

V. Ž.

Ats. Redaktorius ir leidejas: Stasys Dainauskas. Spaustuvė „ZORZA", Vilniuje.